

Geweldloos verzet

Niemand wist hoe lang de bezetting van Nederland zou gaan duren. De Duitsers hadden het over een Duizendjarig Rijk. Veel mensen waren vol van angst, woede en de hoop op een snelle bevrijding. Maar de bezetters waren zo machtig dat de woede en hoop angstvallig binnengehouden werd. De meeste Nederlanders accepteerden gelaten hun lot, vooral toen al snel bleek dat de Duitsers hen als 'Germaanse broeders' beschouwden en het Nederlandse volk te vriend probeerden te houden. Slechts een klein deel kwam actief in verzet. In het begin gebeurde dat openlijk en vaak wat kwajongensachtig. De mensen waren zich nog niet zo van de gevaren bewust.

Al in het voorjaar van 1940 verschenen de eerste illegale krantjes, die melding maakten van dingen waar de gewone kranten niet over durfden te schrijven. Vaak waren het handgeschreven velletjes die van hand tot hand gingen. Langzaamaan kwam er meer lijn in. Kranten als *Vrij Nederland* en het *Parool* werden gestencild of gedrukt en verschenen in steeds grotere oplagen. Het eerste georganiseerde verzet ontstond uit dit soort illegale bladen. In de hele oorlog verschenen er zo'n 1300 verschillende illegale blaadjes. *Ons Volk* had zelfs een oplage van 120.000 exemplaren!

De eerste verjaardag van een lid van het koningshuis in de oorlog was die van prins Bernhard, op 29 juni 1940. Op die dag werd voor het eerst massale afkeuring van de Duitse bezetting getoond. Zonder dat het afgesproken was, betuigden mensen door het hele land hun vaderlandsliefde. Sommigen staken de Nederlandse vlag uit, anderen droegen oranje kleren, zongen het Wilhelmus, legden bloemen bij een van de vele oranjemonumenten of staken een anjer in hun knoopsgat, de lievelingsbloem van prins Bernhard. Daarom werd deze dag later 'Anjerdag' genoemd. Bij het zien van al die stille vormen van protest deden steeds meer mensen mee. In sommige plaatsen liep dat uit op enorme oranjefeesten. De Duitse bezetter was totaal verbluft en reageerde die dag nauwelijks. Maar daarna traden ze heel streng op tegen uitingen van oranjegezindheid.

De reacties van de bezetter dwongen het verzet zijn acties voortaan in het geheim uit te voeren. 'Ondergronds' heette dat. Er werden verzetsgroepen opgezet door kerken, studenten en artsen. De ambtenaren stonden voor een moeilijke keus: wie zijn baan wilde houden, moest werken voor de Duitse bezetter. De meesten deden braaf hun werk. Een aantal besloot echter hun positie te gebruiken om de bezetter zo veel mogelijk dwars te zitten – bijvoorbeeld door het verstrekken van extra distributiekaarten of valse persoonsbewijzen.